

Nr 255.

Godkänd av första kammaren den 21 maj 1946.

Godkänd av andra kammaren den 21 maj 1946.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckta motioner angående likalönsprincipens tillämpning inom det statliga avlöningssystemet.

(Statsutskottets utlåtande nr 127.)

Till Konungen.

I de likalydande motionerna I: 62 och II: 124 har hemställts, att riksdagen ville besluta en sådan omarbetning av det statliga avlöningssystemet, att likalönsprincipen kommer till full tillämpning samt att i samband härmed de såsom typiskt kvinnliga ansedda tjänsterna inordnas i tjänsteförteckningar efter en rent kvalitativ uppskattning av arbetets värde med bortseende från befattningshavarens kön.

I anslutning till 1945 års behörighetslag har utfärdats kungörelse om att statsmyndighet icke utan Kungl. Maj:ts medgivande äger förbehålla viss statstjänst eller annat allmänt uppdrag för endast män eller endast kvinnor. Vidare har vid arbetet på budgeten för nästa budgetår verkställts en omprövning av frågan om lämpligheten av den i tjänsteförteckningar verkställda uppdelningen av tjänsterna på manliga och kvinnliga innehavare. Beträffande härefter i tjänsteförteckningar kvarstående differentiering av befattningshavare efter kön har chefen för finansdepartementet anfört i statsverkspropositionen (För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 3), att som allmän regel borde få förutsättas, att en i tjänsteförteckning (och däremot svarande personalförteckning) upptagen tjänstebestämmelse icke i och för sig vore avgörande för huruvida en befattning skulle anses förbehållen endast man eller kvinna, utan att detta spörsmål vore beroende av vilka särskilda bestämmelser härom, som i vederbörlig ordning kunde ha utfärdats. Mot nämnda uttalande har riksdagen vid behandlingen av ifrågavarande avsnitt av statsverkspropositionen ej gjort erinran (skrivelse nr 16).

Med hänsyn till 1945 års revision av behörighetslagstiftningen ha motionärerna ansett tiden vara mogen för en sådan omarbetning av det statliga avlöningssystemet, att likalönsprincipen kommer till full tillämpning. I anledning härav må erinras, att efter 1925 och 1939 års löneregleringar likalönsprincipen kan sägas vara fullt genomförd beträffande statliga befattningar i den mån densamma anses innebära, att man och kvinna skola erhålla samma lön i samma befattning. I avlöningsbestämmelserna för de statsunderstödda kommunala skolorna kvarstår emellertid den olikheten, att kvinnlig befattningshavare ej äger tillträda sista löneklassen (högsta ålderstillägget) i vederbörande lönegrad. Till frågan om denna jämte eventuellt andra återstående olikheter mellan de avlöningsförmåner i en och samma befattning, som utgå till män och kvinnor, har i första hand 1945 års lönekommitté att taga ställning.

Riksdagen får alltså föreslå, att genom de åtgärder, vilka vidtagits i anslutning till 1945 års behörighetslag, och genom nu gällande avlöningsbestämmelser full likställighet i princip införts i fråga om mäns och kvinnors tillträde till och avlöningsförmåner i skilda statliga befattningar.

Emellertid kan likalönsprincipen givas en mera vidsträckt innebörd. För närvarande förekommer inom vissa förvaltningsområden, att befattningar, vilka på grund av göromålens natur äro förbehållna eller i varje fall huvudsakligen rekryteras av kvinnor, äro hänfödda till lägre lönegrader än jämförliga befattningar, vilka huvudsakligen rekryteras av män. Sålunda har löneutredningen för viss fångvårdspersonal konstaterat, att arbetsuppgifterna för den del av den kvinnliga personalen, som huvudsakligen är sysselsatt med bevakningsgöromål eller inom verkstadsdriften, äro i stort sett likartade med de åligganden, som ankomma på motsvarande manliga befattningshavare. Likalönsprincipens genomförande kan anses kräva, att dylika olikheter utjämnas. I propositionen nr 225 till innevarande riksdag angående vissa anslag till fångvården m. m. har chefen för justitiedepartementet ansett starka skäl tala för en sådan utjämning beträffande fångvårdens personal. Att departementschefen likväl icke i nämnda sammanhang kunde upptaga denna fråga berodde på att den stode inför sin lösning i ett större sammanhang. De spörsmål, som vore förenade med ett allmänt genomförande av likalönsprincipen inom statsförvaltningen, skulle nämligen inom en nära framtid komma att upptagas till behandling inom finansdepartementet.

Vidare vill riksdagen erinra, att manliga befattningshavare, då de efter en tids tjänstgöring erhålla med pensionsrätt förenad anställning på ordinarie eller extra ordinarie stat, i regel bruka hänföras till lägst 5 lönegraden. Undantagen härifrån äro förhållandevis få. Likalönsprincipen kan med anslutning till denna placering snarast tänkas tillskriven den innebörden, att samma lönegrad bör på motsvarande sätt vara normal rekryteringsgrad jämväl för typiskt kvinnliga befattningar, oavsett göromålens art. Principens genomförande skulle då medföra en lönesättning för kvinnlig arbetskraft, vilken i högst betydande grad komme att skilja sig ej blott från den nuvarande statliga lönesättningen utan jämväl från de löner, vilka kunna erhållas i den öppna marknaden. Det kan även förutses, att de nuvarande normerna för avlöning av manlig och kvinnlig arbetskraft i 5 lönegraden och högre lönelägen icke längre skulle visa sig hållbara.

Ät likalönsprincipen kunna givas även andra formuleringar. Riksdagen är icke beredd att i enlighet med motionärernas förslag besluta, att nämnda princip skall genomföras i vidare utsträckning än vad för närvarande är fallet. Riksdagen har emellertid ansett, att frågan snarast bör bli föremål för övervägande. Det oklara läge, vari denna för närvarande befinner sig, synes icke böra utgöra ett hinder för att densamma omedelbart överlämnas till utredning av sakkunniga, vilka böra få till uppgift att klarlägga frågeställningarna och avgiva förslag rörande principens genomförande, vilket eventuellt kan tänkas ske i etapper.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen i anledning av motionerna I: 62 och II: 124 anhålla om utredning angående likalönsprincipens genomförande i statsförvaltningen.

Stockholm den 21 maj 1946.

Med undersåtlig vördnad.